

HELIKOPTERSKA NUJNA MEDICINSKA POMOČ V SLOVENIJI

Od začetkov do danes

I. Uvod

Julija 2003 je pričel z delovanjem Pilotski projekt helikopterske nujne medicinske pomoči v Sloveniji pri Ministrstvu za zdravje republike Slovenije. V času projekta, ki je trajal od 16.7.2003 do 30.11.2006 je enota HNMP opravila 540 intervencij. S prvim decembrom 2006 je projekt prenehal in pričelo se je redno delovanje enote HNMP. Po mesecu in pol sodelovanja enote HNMP z rednim helikopterskim prevoznikom se je po sklepu vlade sodelovanje prekinilo in od tedaj dalje helikopterske prevoze za potrebe HNMP zagotavlja Policija, v primeru izpada policijskega helikopterja ali posadke pa Slovenska vojska.

II. Zgodovina

A. Primarno reševanje

Začetki primarnega helikopterskega reševanja segajo v leto 1968, ko je helikopter takratne Letalske enote milice prvič sodeloval v gorski reševalni akciji, pri prevozu reševalcev in ponesrečenca izpod Mojstrovke in je bil do leta 2003 tudi edina oblika HNMP na predbolnišničnem nivoju, ki pa v praksi razen reševanja v gorah ni delovala. Skozi leta in desetletja so se posadke pilotov in letalskih tehnikov pri Letalski enoti policije ter zdravnikov in reševalcev iz Gorske reševalne službe Slovenije (GRS) primerno usposobile za letalsko reševanje v naših gorah. Po svoji usposobljenosti se lahko merijo z večino podobnih organizacij v svetu (Brodar 1997, 191-193).

Kljub zelo dobro izurjenim skupinam letalskih posadk in reševalcev letalcev pa GRS še vedno deluje na prostovoljni osnovi, kar v mnogih primerih močno oteži organizacijo službe, podaljša odzivni čas in s tem možnost preživetja ponesrečenca.

B. Sekundarno reševanje

Druga vrsta helikopterskega reševanja bolnikov je tako imenovani sekundarni transport, ki so ga leta 1993 organizirali v Kliničnem centru v Ljubljani.

Njegov namen je transport kritično bolnih bolnikov in poškodovancev iz perifernih bolnišnic v Sloveniji ali bolnišnic v tujini na nadaljnje zdravljenje v Klinični center Ljubljana. Spremostvo in oskrbo pri transportu odraslih bolnikov in poškodovancev zagotavljajo anesteziologi in anestezijske sestre z Inštituta za anesteziologijo in Centra za intenzivno interno medicino. Transport novorojenčkov in kritično bolnih otrok so organizirali in ga izvajajo specialisti pediatrije Pediatričnega oddelka kirurških strok. Za transport se uporabljajo helikopterji Letalske enote policije. Služba za sekundarni transport je organizirana na osnovi stalne pripravljenosti in se aktivira po predhodnem dogovoru oddajne in sprejemne bolnišnice (Vlahovič, Kosmač in Hojak 1995, 198-203).

Največja pomanjkljivost starega sistema reševanja s pomočjo helikopterja je bila, da pomoč helikopterja pri reševanju izven gora skoraj ni bila dostopna širšemu

krogu zdravnikov, ki delujejo na predbolnišničnem nivoju. Glavna vzroka temu sta, da ni bila formirana profesionalno ustrezno usposobljena medicinska ekipa za delo na helikopterju in dolgotrajen postopek aktivacije helikopterja.

III. Pilotski projekt helikopterske nujne medicinske pomoči

A. Osnovni podatki o pilotskem projektu HNMP

Pilotski projekt helikopterske nujne medicinske pomoči (v nadaljevanju HNMP) v Sloveniji se je pričel 16. julija 2003. Pri nastanku pilotskega projekta so sodelovala Ministrstva za zdravje, obrambo, notranje zadeve in promet. Izvedba medicinskega dela HNMP je bil zaupana Osnovnemu zdravstvu Gorenjske, Zdravstvenemu domu Kranj, helikopter in letalsko posadko je zagotovila Slovenska vojska. Kadar zaradi drugih nalog helikopter in posadka niso bili na voljo, je svoj helikopter in posadko omogočila Policija.

Medicinske ekipe HNMP so sestavljali zdravniki, zdravstveniki in zdravstveni tehniki iz večjih prehospitalnih enot nujne medicinske pomoči v Sloveniji (Celje, Kranj, Ljubljana, Maribor in obala) ter nekaj zdravnikov in zdravstvenik, ki imajo bogate izkušnje z delom v helikopterju v okviru Gorske reševalne službe. V projektu je skupno sodelovalo 59 članov, od tega 16 zdravnikov in 43 zdravstvenih tehnikov in diplomiranih zdravstvenikov.

Posadko v helikopterju so v času intervencije sestavljali zdravnik in dva zdravstvena tehnika ter dva pilota in letalski tehnik. Praviloma je bilo mogoče prepeljati s helikopterjem naenkrat eno hudo poškodovano ali bolno osebo.

Čeprav je osnovna naloga HNMP izvajanje primarnih prevozov (z mesta dogodka v bolnišnico), se je HNMP izkazala kot zelo koristna tudi pri prevozih urgentnih bolnikov iz regionalnih bolnišnic v Klinični center (npr. akutni koronarni sindrom, akutna možganska kap, huda poškodba glave).

Enota HNMP je bila locirana na letališču Brnik in je pokrivala celotno državo. Praviloma je lahko aktiviral enoto HNMP zdravnik iz enote NMP na terenu, ki je postavil indikacijo za posredovanje enote HNMP. Intervencije so se opravljale v svetlem delu dneva – poleti od 07. do 19. ure, pozimi od 07. do 17. ure.

B. Predstavitev dela enote HNMP v času projekta

V treh letih in pol letih dela je enota HNMP od 16.07.2003 do 30.11.2006 opravila 540 intervencij, kar je 1 intervencija na 2,3 dni.

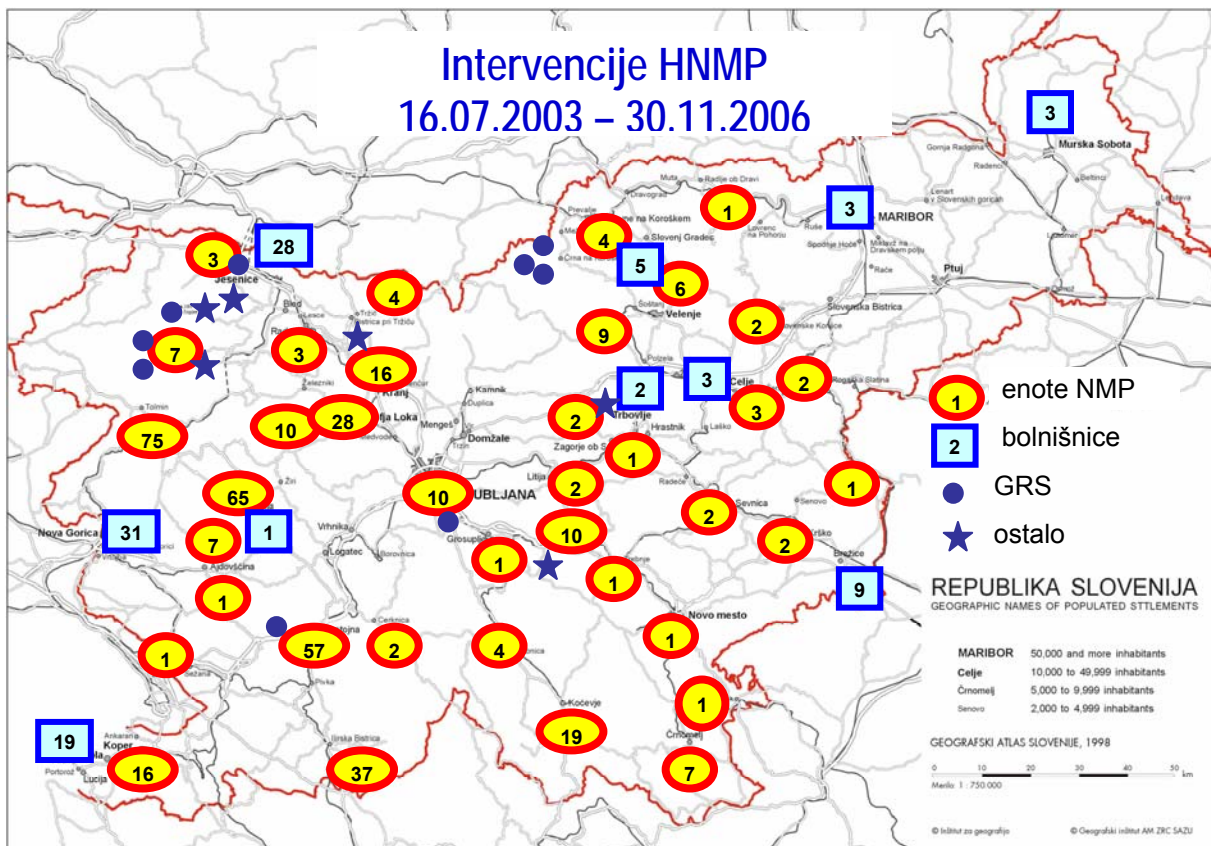
Pet intervencij je bilo izvedeno z letalsko posadko in helikopterjem Policije, vse ostale intervencije pa je izvedla Slovenska vojska.

Povprečni čas trajanja celotne intervencija (od sprejema klica, poleta na mesto dogodka, oskrbe bolnika, poleta in predaje bolnika v KC do vrnitve na Brnik) je bil 1

uro in 57 minut, povprečen čas aktivacije (od sprejema klica do vzleta helikopterja z Brnika) pa 17 minut.

HNMP so aktivirale enote NMP in bolnišnice po celi Sloveniji, z izjemo skrajnega severovzhoda države (slika 1)

Slika 1: Mesta intervencij HNMP

Ekipe HNMP so obravnavale skupno 557 bolnikov in poškodovancev. 267 oseb je bilo obravnavano zaradi bolezni, 136 je bilo poškodovanih v prometnih nesrečah, 148 je bilo poškodovanih v nesrečah izven prometa, 6 oseb je bilo zastrupljenih.

Struktura intervencij HNMP v 3 letih :

vrsta dogodka	bolezen	prometna nesreča	poškodba izven prometa	zastropitev
število intervencij	261 (48%)	133 (25%)	140 (26%)	6 (1%)

IV. Redna služba HNMP

S 1.12. 2006 je pričela enota HNMP z rednim delom, potem ko se je zaključil pilotski projekt. Enota HNMP ima svojo bazo na letališču Brnik v vladnem hangarju, ekipa HNMP je sestavljena iz zdravnika in zdravstvenega tehnika ali diplomiranega zdravstvenika. Čas delovanja službe je med 8. in 18. uro v zimski polovici leta in med 8. in 20. uro v poletni polovici leta.

Začetek in trenutne razmere

Pilotski projekt, ki je trajal tri leta in pol, je pokazal potrebo po redni službi HNMP. Pred 1.12. 2006, ko je HNMP pričela delovati kot redna služba, je bilo potrebno zaradi novega koncepta delovanja oblikovati novo, manjšo enoto HNMP, ki tako šteje trenutno 37 članov. Bistvena razlika je le v enem zdravstvenem tehniku v ekipi redne službe HNMP namesto dveh v času pilotskega projekta. Enota HNMP je del javne zdravstvene mreže, del sistema nujne medicinske pomoči in organizirana pri Osnovnem zdravstvu Gorenjske, ki zagotavlja zdravstveno osebje. Naloge helikopterskega prevoznika je prevzelo podjetje Flycom. Zaradi novega, manjšega, a namensko ustrežnejšega medicinskega helikopterja EC 135, je bilo število posadke omejeno na 4 člane (namesto 6 pred tem v vojaških helikopterjih Bell 412). Pilot in letalec reševalec (v času, ko ni zaseden z nalogami letenja sodeluje pri oskrbi pacienta) sta bila del posadke helikopterskega prevoznika, zdravnik in zdravstveni tehnik ali diplomirani zdravstvenik pa predstavljata ekipo HNMP. V takem helikopterju je prostor za enega pacienta. Pred pričetkom delovanja smo uskladili medicinsko opremo, ki smo jo uporabljali pri novem načinu dela in opravili usposabljanje za delo s tem tipom helikopterja s poudarkom na tehničnem reševanju z vitlo. V okviru promocije službe smo izdali brošuro z informacijami za uporabnika HNMP in obiskali več krajev v Sloveniji.

Od 13.1.2007 po prenehanju sodelovanja z rednim helikopterskim prevoznikom sodelujemo z državnimi zrakoplovi, naloge helikopterskega reševanja za potrebe HNMP je do preklica prevzela Letalska policijska enota (LPE). Na intervencijah uporabljamo enega od helikopterjev tipa Agusta Bell 412, Agusta Bell 212 ali Agusta 109 E Power. Občasno takrat, ko so helikopterji ali posadka Policije zasedeni z drugimi nalogami, prevzame naloge helikopterskega prevoznika za potrebe HNMP Slovenska vojska.

<http://www.hnmp.info> Spletna stran HNMP

Vsebina sestavka je povzeta po različnih delih naslednjih avtorjev: Barbara Vencelj, Mitja Mohor, Uroš Lampič in Matjaž Žura.

26. September 2007